

„Algotymy + struktury danych = programy”

Niklaus Wirth

Podstawowa wiedza o algorytmach

dr Andrzej Bobyk
WSEI

Zalecana Literatura

Dasgupta S., Papadimitriou Ch., Vazirani U. **Algoritmy**

Wirth N. **Algoritmy+ struktury danych=programy** Corman

H. i inni **Wprowadzenie do algorytmów**

Banachowski L. i inni **Algoritmy i struktury danych**

Sysło M.M. **Algoritmy**

Algorytmy i struktury danych – AiSD jako moduł/przedmiot kształcenia na WSEI

Moduł AiDS jest adresowany do studentów posiadających podstawową wiedzę o konstruowaniu programów i potrafiących programować w co najmniej jednym języku programowania: Pascal, C lub C++.

Celem wykładu jest zapoznanie studentów zarówno z klasycznymi zagadnieniami algorytmiki jak i gotowymi rozwiązaniami problemów spotykanych w codziennej pracy programistów i projektantów oprogramowania.

Programowanie komputerów uczy logicznego i algorytmicznego myślenia, systematycznego postępowania przy rozwiązywaniu problemów oraz wyrabia nawyki użyteczne przy rozwiązywaniu problemów nie tylko komputerowych.

Efekty kształcenia w zakresie AiSD

Student po zaliczeniu przedmiotu powinien:

- Posiadać wiedzę dotyczącą:
  - algorytmów oraz zasad ich analizy i metod układania,
  - podstawowych i złożonych struktur danych.
- Potrafić oszacować złożoność obliczeniową i pamięciową algorytmu (programu komputerowego).
- Posiadać umiejętność
  - efektywnego używania gotowych kontenerów i algorytmów dostępnych w popularnych bibliotekach,
  - układania nieskomplikowanych algorytmów np.: obliczeniowych, sortowania, itd.,
  - implementacji zaawansowanych algorytmów.

Pojęcie słowa „algorytm”

Intuicyjnie:

Algorytm jako *przepis, proces, metoda, technika, procedura.*

Przykłady: przepis kucharski, instrukcja składania mebla/urządzenia/, zapis nutowy, wykonywanie pisemne dodawania/mnożenia/dzielenia

Precyzyjniej:

Algorytm – skończony zbiór reguł wskazujący kolejność operacji dla rozwiązania problemu danego typu.

Sposób postępowania (przepis) umożliwiający rozwiązanie określonego zadania (klasy zadań), podany w postaci skończonego zestawu czynności do wykonania, ze wskazaniem ich następstwa.

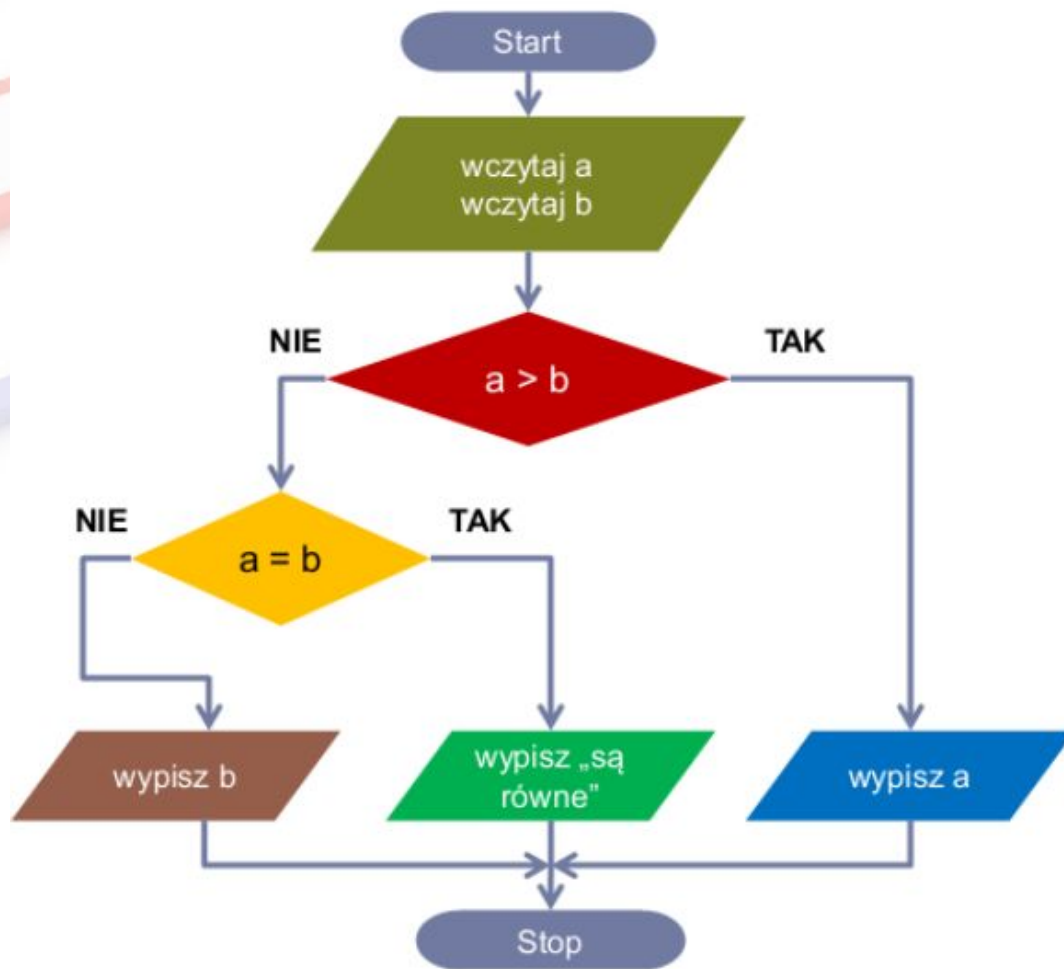
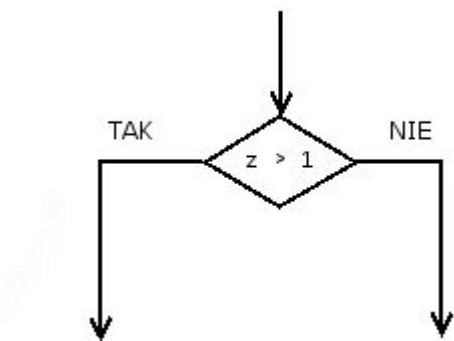
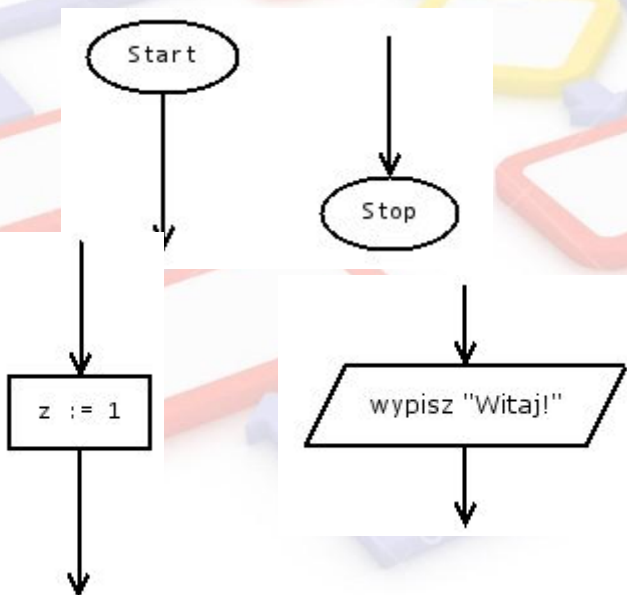
Istotne cechy algorytmu

- **Definicja zadania** = co algorytm ma zrobić
- **Opis ciągu czynności**, które po kolei mają być wykonane
- Czynności te muszą być na tyle proste (i możliwe do wykonania), aby wykonawca algorytmu mógł je bez dodatkowego tłumaczenia, wykonać (operacje elementarne, odpowiednio dobrany poziom szczegółowości)
- Skończona liczba operacji elementarnych (**skończony czas działania**)
- Algorytm dostaje pewne informacje (**dane wejściowe**) i zwraca pewne (oczekiwane) wyniki — **dane wyjściowe**
- **Może istnieć kilka przepisów**, które dają w wyniku te same wyniki

Algorytm

- Pochodzenie nazwy od nazwiska w wersji łacińskiej **Algorithmus**, Algorismus, perskiego matematyka Muhammeda ibn Musy zwanego al Chuwarismi, żyjącego w IX w; podał on algorytmy wykonywania działań arytmetycznych na liczbach dziesiętnych
- **Algorytmika** – dział wiedzy zajmujący się badaniem algorytmów
- Sposoby zapisu algorytmu
  - słowami
  - za pomocą schematu blokowego
  - w pseudokodzie
  - w jednym z języków programowania
- Formalnie spisana wersja algorytmu to program

Schematy blokowe

Algorytm – formalnie

Def. Algorytm

ściśle określony ciąg kroków obliczeniowych, prowadzący do przekształcenia danych wejściowych w wyjściowe

Cechy dobrego algorytmu

- **Skończoność.** Wykonanie algorytmu zawsze kończy się po skończonej liczbie kroków.
- **Poprawne zdefiniowanie.** Każdy krok algorytmu opisany jest precyzyjnie i jednoznacznie.
- **Dane wejściowe.** Są to wartości znane przed rozpoczęciem działania algorytmu lub dostarczane w czasie jego wykonywania.
- **Dane wyjściowe – wynik działania algorytmu.** Algorytm generuje dane wyjściowe, powiązane w pewien sposób z danymi wejściowymi.
- **Efektywne zdefiniowanie.** Operacje algorytmu powinny być jak najprostsze, dające wykonać się w jak najkrótszym możliwym czasie.

Zadanie algorytmiczne (obliczeniowe)

- **Postawienie problemu** (specyfikacja zadania algorytmicznego)
  - Dane wejściowe — poprawność i zakres danych wejściowych
  - Dane wyjściowe (wyniki) — charakterystyka oczekiwanych wyników jako funkcji danych wejściowych
- Celem zadania algorytmicznego jest znalezienie algorytmu **przekształcającego dane wejściowe w wyjściowe**, zgodnie z zadanymi założeniami
- **Algorytm = rozwiązanie zadania algorytmicznego**
Algorytm powinien działać dla dowolnego zestawu danych ze zbioru poprawnych danych wejściowych

Rozwiązywanie problemu (zagadnienia), projektowanie algorytmu

- **Modelowanie** rzeczywistości:
  - zdefiniowanie zadania
  - wprowadzenie założeń i ograniczeń
  - selekcja informacji

- **Algorytm** rozwiązania

Zapis:

- w języku naturalnym
- pseudokod
- schemat blokowy
- Wybór **narzędzia programowania**
- **Implementacja**
  - struktur danych
  - algorytmu rozwiązania

**Dobry algorytm –
warunek konieczny, ale nie
wystarczający napisania
poprawnego i wydajnego
programu**

Konstruowanie algorytmu

- **Definicja problemu** (najlepiej w postaci modelu matematycznego)
- **Koncepcja rozwiązania** i wybór struktur danych
- **Zapis algorytmu** (stopniowe precyzowanie od koncepcji do pseudo-kodu lub kodu)
- **Dowód poprawności** i analiza złożoności obliczeniowej
- **Implementacja** w wybranym języku programowania

Klasy algorytmów

Klasy zadań algorytmicznych

- Rekursja
  - Metoda „dziel i zwyciężaj”
  - Algorytmy zachłanne
  - Programowanie dynamiczne
  - Algorytmy redukcyjne
- **Dziel i zwyciężaj** (*ang. divide and conquer*) – jedna z głównych metod projektowania algorytmów w **informatyce**, prowadząca do bardzo efektywnych rozwiązań. Nazwa pochodzi od łacińskiej sentencji **dziel i rządź** (*łac. divide et impera*). W strategii tej problem dzieli się **rekurencyjnie** na dwa lub więcej mniejszych podproblemów tego samego (lub podobnego) typu tak długo, aż fragmenty staną się wystarczająco proste do bezpośredniego rozwiązania (np. **QuickSort**).
- **Algorytm zachłanny** (*ang. greedy algorithm*) – **algorytm**, który w celu wyznaczenia rozwiązania w każdym kroku dokonuje zachłannego, tj. najlepiej rokującego w danym momencie wyboru rozwiązania częściowego (**Algorytm Kruskala**, **Algorytm Dijkstry**)

Analiza algorytmów

Analiza algorytmów polega na zdefiniowaniu zasobów niezbędnych do jego wykonania

Przykłady zasobów:

- czas obliczeń
- pamięć
- pojemność kanału komunikacyjnego
- układy logiczne (wejście - wyjście)

Przykład algorytmu:

Zdefiniowanie problemu

Zaplanowano zorganizowanie trzech spotkań premiera z mieszkańcami (17; 25; 49) miast.

Należy wskazać premierowi najkrótszą drogę (w każdym z trzech przypadków), jeśli premier wyrusza z Warszawy i w każdym z miast ma być dokładnie jeden raz na końcu wrócić do stolicy.

Analiza problemu (danych, dostępnych narzędzi i środków); wybór metody rozwiązania

Dane: n- liczba miast (pierwsza stolica)

Wynik: ciąg nazw n miast ustawiony według kryterium "najkrótszej drogi"
(pierwsza jest stolica)

Poszukiwanie metody rozwiązania: liczba możliwych uporządkowań
zbioru (n-1) elementowego wynosi (n-1)!

Dostępne środki

Komputer wykonujący w ciągu 1 sek 100 000 000 000 operacji
elementarnych (porównanie ciągów n elementowych)

Liczba miast

- 17
- 25
- 49

Czas wykonania

3.5 minuty
 $2 \cdot 10^5$ lat
 $4 \cdot 10^{42}$ lat

Analiza zadania,

□ Definiowanie problemu

Uporządkować rosnąco zbiór danych liczbowych

□ Analiza problemu wybór metody rozwiązania:

- porządkowanie przez wybór
- porządkowanie bąbelkowe
- porządkowanie metodą dziel i zwyciężaj
- porządkowanie przez wstawianie

□ Opracowanie algorytmu

Algorytmy to temat wykładu

Sposoby przedstawiania algorytmów

- Opis słowny
- Lista kroków (czynności następujących w określonej kolejności)
- Schemat blokowy
- Drzewo algorytmu
- Pseudokod - lista instrukcji napisanych w języku programowania.

Algorytm w formie opisu słownego

Uporządkować rosnąco dany zbiór liczb :{3 2 4 10 1 7 9} metodą porządkowania przez wybór

Opis słowny czynności, które należy wykonać:

w danym zbiorze (kolumna 1) wyszukujemy element najmniejszy i ustawiamy go na pozycji pierwszej (kolumna 2), następnie rozpatrujemy zbiór pozostałych n-1 elementów, wyszukujemy w nim element najmniejszy i stawiamy na pozycji drugiej (kolumna3); pozostało nieuporządkowanych n-2 elementów, znajdujemy w nich element najmniejszy i ustawiamy na pozycji trzeciej (kolumna 4) itd.

Pytanie : ile razy należy powtórzyć czynność wyszukiwania elementu najmniejszego w zbiorze n elementowym ?

9	9	9	9	9	9	10
7	7	7	7	7	10	9
1	3	3	4	10	7	7
10	10	10	10	4	4	4
4	4	4	3	3	3	3
2	2	2	2	2	2	2
3	1	1	1	1	1	1

Lista kroków

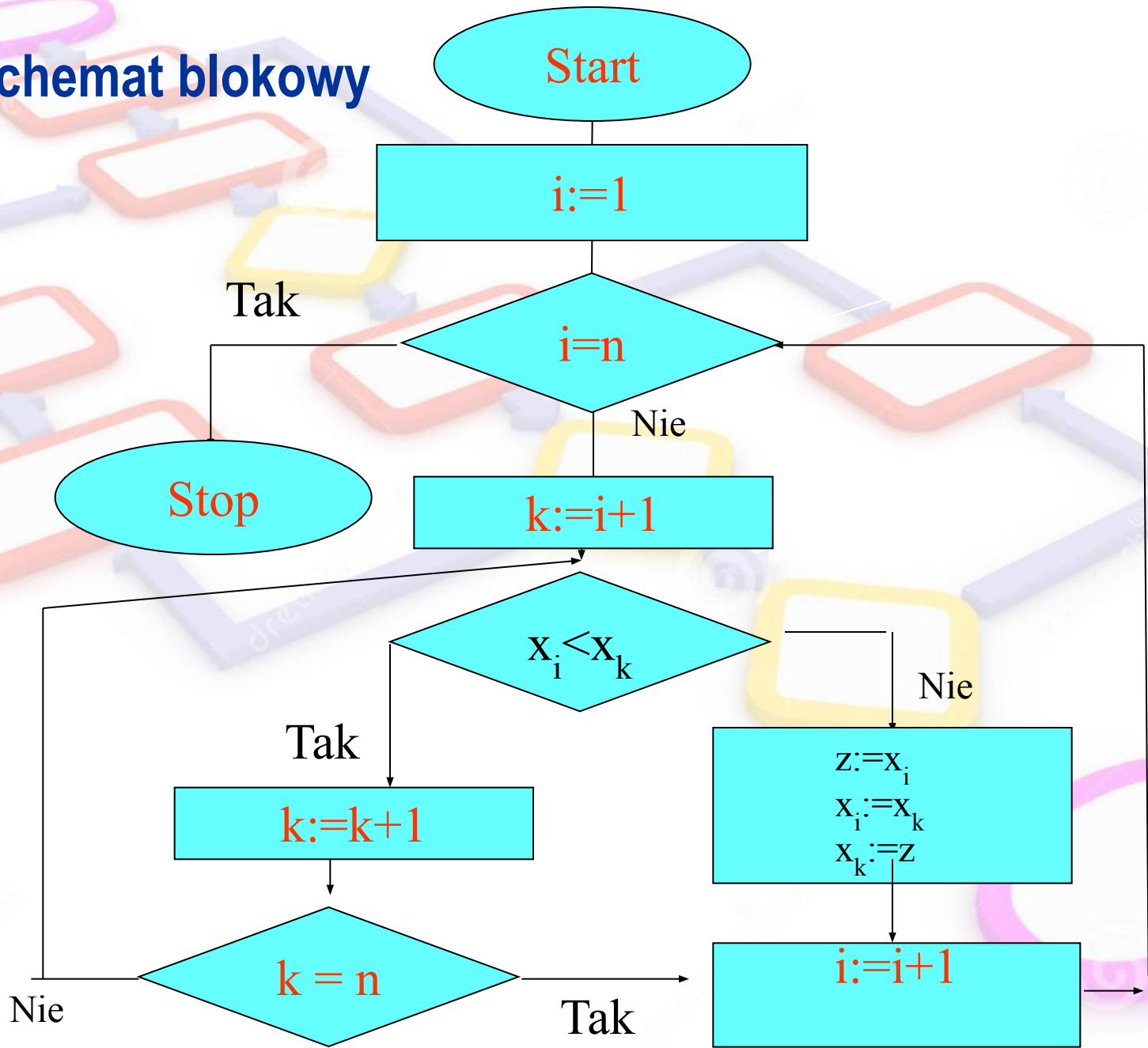
Dane: zbiór liczb: $\{x_1, x_2, \dots, x_n\}$

Wynik : uporządkowany ciąg liczb: $x_1 < x_2 < \dots < x_n$

Algorytm: lista kroków (czynności)

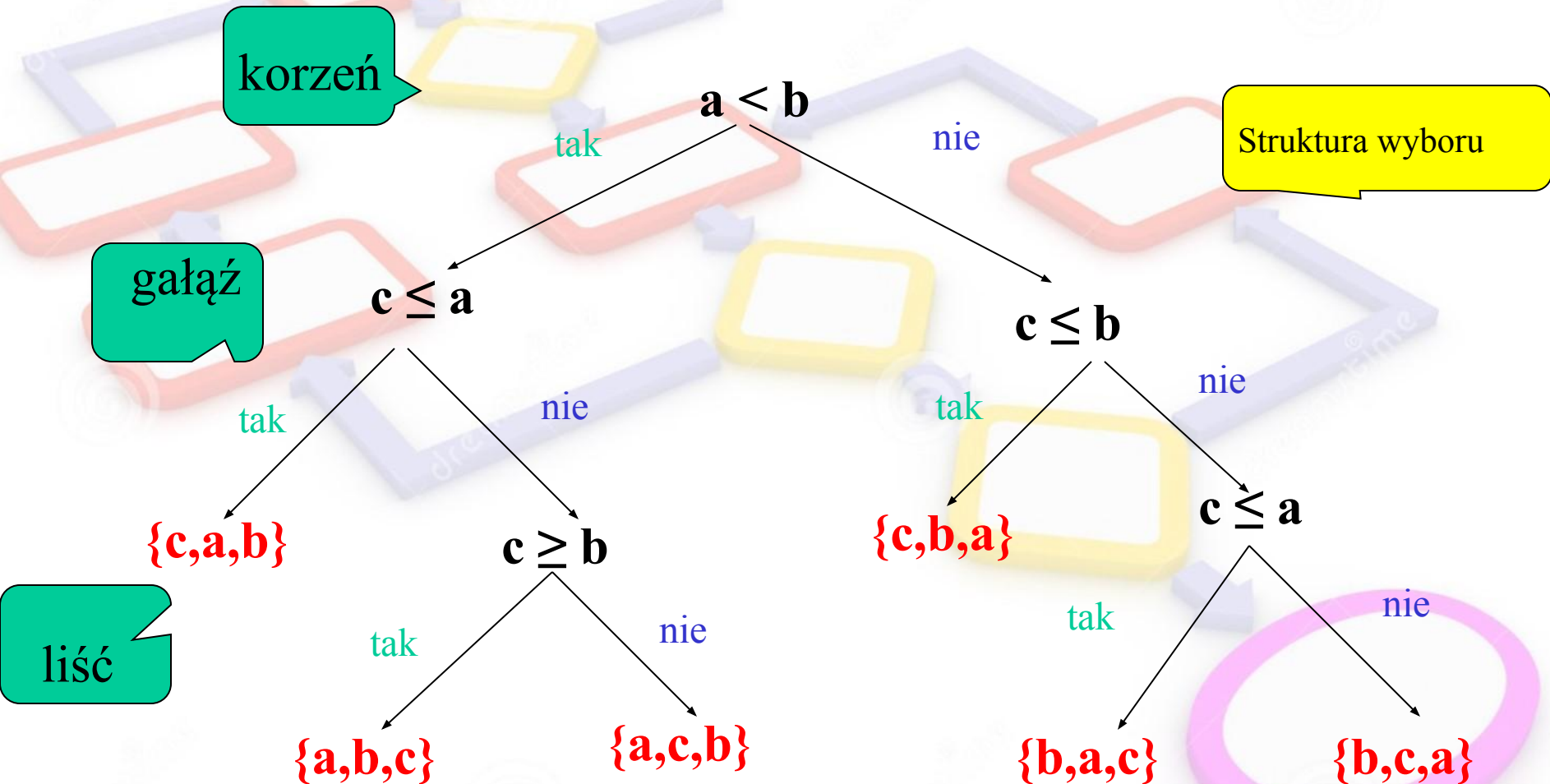
- K1: Dla $i=1, 2, 3, \dots, n-1$ wykonaj kroki 2, 3
- K2: Znajdź k , takie, że x_k jest najmniejszym elementem w podciągu $x_i, \dots, x_n$
- K3: Zamień miejscami x_i oraz x_k .

Schemat blokowy

Algorytm w postaci drzewa

Zadanie: Uporządkować niemalejąco zbiór liczb $A = \{a,b,c\}$, $\#A=3$;
Liczba możliwych uporządkowań wynosi $n! = 6$ (to jest ilość liści drzewa)

Efektywność algorytmu = Pesymistyczny czas działania algorytmu =
= wysokość drzewa = max liczba gałęzi od korzenia do liścia

Pseudokod

Konwencje stosowane w pseudokodzie

Stosuje się wcięcia i zapisy odpowiadające strukturze blokowej

warunek

if-then- else

pętla (jak w Pascalu)

while

for

repeat

komentarz jest wewnątrz nawiasów

{.....}

przypisanie zmiennej x wartości j

$x \leftarrow j$

wielokrotne przypisanie zmiennym i oraz j wartości wyrażenia e

$i \leftarrow j \leftarrow e$

$A[i]$ oznacza i-ty element tablicy A

$A[1..j]$ podtablica tablicy A, zawierająca elementy $A[1], A[2], \dots, A[j]$

$Lenght [A]$ dane złożone z kilku części organizowane są jako obiekty, składające się z atrybutów lub pól.

Obiekt np. tablica A ma atrybut *lenght* oznaczający liczbę jej elementów

Zmienna odpowiadająca tablicy lub obiektowi jest traktowana jako wskaźnik do danych reprezentujących tę tablicę lub obiekt.

Dla wszystkich pól f obiektu x, przypisanie $y \leftarrow x$ wskazuje na te same obiekty (są tymi samymi obiektami, powoduje $f[x] = f[y]$,

Jeśli wykonamy $f[x] \leftarrow x$ to $f[x] = 3$ i $f[y] = 3$

Projektowanie algorytmów

„Projektowanie programów poprawnych i dobrze zbudowanych”

(Alagić S.,Arbib M.A.-WNT 1982)

....polega na rozłożeniu zadania na ściśle określone podzadania, których poprawne rozwiązanie i właściwe ich połączenie da rozwiązanie całego problemu .

"Things should be as simple as possible but no simpler."

Albert Einstein

Zadania i problemy

Opracować i przedstawić w postaci schematu blokowego;

- Algorytm przeliczania liczb z systemu binarnego do dziesiętnego (kalkulator windows).
- Algorytm odwracania ciągu. Ciąg odwrócony powinien znajdować się w tym samym miejscu co ciąg pierwotny; miejsce elementu pierwszego zajmie ostatni element, a ostatniego pierwszy, przedostatni znajdzie się na miejscu drugim, a drugi na przedostatnim itp.
- Algorytm na obliczanie NWD i NWW